

Bölüm 8

ELVEDA GÜZEL VATANIM ROMANI EKSENİNDE 31 MART VAKASI

Mustafa YİĞİTOĞLU¹

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin son dönemi ve Cumhuriyet'in İlanı Türk edebiyatında değişik edebî türlere konu olmuştur. Edebiyatçılar, yaşanan siyasi ve toplumsal değişimlere duyarsız kalmamış; romanlarda, hikâyelerde, şiirlerde ve tiyatrolarda farklı yoğunlukta bu meselelere yer vermiştir. Namık Kemal'den Tevfik Fikret'e, Halide Edip'ten Faruk Nafiz'e bizzat ilgili dönemlere şahitlik etmiş sanatçılarla birlikte günümüzdeki bazı yazarlar da bu tarihî olayları eserlerine konu etmiştir. Selim İleri, Ahmet Altan, Orhan Pamuk gibi sanatçılar Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine eserlerinde yer vermiştir. Ahmet Ümit de *Elveda Güzel Vatanım* isimli romanıyla söz konusu dönemleri okura anlatmıştır.

Önceki eserlerinde bazı tarihî olaylara değinen Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım* romanıyla doğrudan İttihat ve Terakki Cemiyetini ele alır. Romanda İttihat ve Terakki Cemiyetinin 1906 yılından sonraki faaliyetleri ve akıbeti, eski bir İttihatçı olan anlatı kahramanı Şehsuvar Sami tarafından aktarılır. Tutuklanma hatta öldürülme endişesi taşıyan Şehsuvar Sami, Beşiktaş'taki evinden ayrılır ve Pera Palas'ta bir odaya yerleşir. 1926 yılında yeni rejim, daha önce lağvedilen İttihat ve Terakki Cemiyetinin eski mensuplarını tutuklatmakta ve bazılarını infaz etmektedir. Bu gelişmelerden dolayı tedirgin olan Şehsuvar Sami, bir otel odasına sığınır ve sevgilisi Yahudi Ester'e on altı gün boyunca kırk beş mektup yazar. Bu mektuplarda bir yandan Şehsuvar Sami'nin yitirdiği aşkı, yaşadığı pişmanlıklar, özlemleri ve tutkuları kaleme alınırken diğer yandan İttihat ve Terakki Cemiyetinin II. Abdülhamit'i devirmesi, iktidarı ele geçirmesi, Osmanlı Devleti'ni savaşa sürüklemesi ve Cemiyetin kendini feshetmesi anlatılır. Romanın tarihî arka planında bu siyasal gelişmelerle birlikte II. Meşrutiyet'in İlanı, 31 Mart Vakası, Trablusgarp Savaşı, Babilîli Baskını, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı da yer almaktadır. Bütün bunları anlatırken Ahmet Ümit, tarih karşısındaki tutumunu şöyle izah eder:

Tarih öğrenmemizin nedeni; hatalarımızı ve yapılan olumlu şeyleri görmek, hataları tekrar etmemek, olumlu olanlardan da ders alarak sürdürmektir. Sen

¹ Dr., Dicle Üniversitesi, myigitoglu@dicle.edu.tr

huzursuzluktur. Eserde bunun sebepleri ve isyana ne denli etki ettiği, roman kahramanları tarafından izah edilir. Tarihî kaynaklar, 31 Mart Vakası'nın arka planında yabancı devletlerin de olduğunu yazar. Bu duruma romanda da göndermeler vardır. Ayrıca Prens Sabahattin'in etkisine de değinilir.

Dönemin siyasal şartları düşünüldüğünde, *Serbestî* gazetesinin başyazarı Hasan Fehmi'nin öldürülmesinin isyana olan etkisi daha iyi anlaşılır. Romanda bu suikastın tüm muhalifleri birleştirdiği ve isyanı tetiklediği belirtilir. Öyle ki İttihat ve Terakki Cemiyetinin bazı üyeleri de bu cinayeti eleştirir.

II. Abdülhamit'in 31 Mart Vakası'ndaki etkisine dair muhtelif fikirler vardır. Romanda da benzer bir durum söz konusudur. Ahmet Ümit hem İttihatçıları hem de II. Abdülhamit'i konuşturarak bu konudaki farklı görüşlere paralel bir tutum sergiler. İttihat ve Terakki Cemiyetinin isyanda doğrudan ya da dolaylı bir rolü olduğuna dair ise romanda herhangi bir bilgi mevcut değildir.

İsyanın vuku bulmasında ve bastırılmasında romancı, kendi kahramanlarının gözlemlerini aktararak okuru olayların içine dâhil eder. İsyan sonrasındaki gelişmeler hakkında kısa bilgi verilir ve Sultan II. Abdülhamit'in sürgüne gönderildiği belirtilir.

Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım* romanında 31 Mart Vakası'na dair tarihî gerçekliğe sadık kalmaya çalışmıştır. İsyanın sebepleri, vuku bulması ve sonuçları tarihî malumata büyük oranda paraleldir. Yazar, gerçek hadise ve kahramanları kurmaca kişiler ve olaylarla harmanlayarak hem tarih hem de edebiyat okuruna hitap etmede başarılı olmuştur. Romanın sonunda okur, İttihat ve Terakki Cemiyetinin serüvenine dair genel bir fikir edinirken isyanların, savaşların, iktidarın insan ruhuna etkisini gözleme fırsatı da bulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Akşin, S. (1972). *31 mart olayı*, İstanbul: Sinan Yayınları.
2. Akşin, S. (1980). *100 soruda jön türkler ve ittihat ve terakki*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
3. Alpaslan, T. (2015). *31 mart ayaklanması*. İstanbul: Kamer Yayınları.
4. Avcıoğlu, D. (1969). *31 mart'ta yabancı parmağı*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
5. Aysal, N. (2006). Örgütlenmeden eyleme geçiş: 31 mart olayı. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S: 37-38, s.: 15-53.
6. Bardakçı, M. (2012). Tesadüfün böylesi: 28 şubat dosyası 31 mart'ın 103. yıldönümünde açıldı. (08/06/2019 tarihinde <http://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/734344-tesadufun-boylesi-28-subat-dosyası-31martin-103-yildonumunde-acildi> adresinden ulaşılmıştır.)
7. Borak, S. (1992). 31 mart vakasının çıkış nedenleri üzerine çeşitli yorumlar ve atatürk ve hareket ordusu üzerine orgeneral izzettin çalışmalar'ın bir makalesi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C: VIII, S: 23, s.: 357-371.
8. Danişmend, İ. H. (1961). *31 mart vakası*, İstanbul: İstanbul Kitabevi.
9. Devrim, H. (1993). sansürün kanlı tarihi. *Théma Larousse Tematik Ansiklopedi*, C: 6, s.: 442. İstanbul: Milliyet Yayınları.
10. Ebüzziya, Z. (1989). Ahmed rızâ. *İslâm Ansiklopedisi*, C:2, s.: 124-127. İstanbul: Türkiye Diya-

- net Vakfı Yayınları.
11. Erte, P. (2015), Herkesin hakikate ihtiyacı var! (31/05/2019 tarihinde <https://www.birgun.net/haber-detay/herkesin-hakikate- ihtiyaci -var- 99028.html> adresinden ulaşılmıştır.)
 12. Gençler, M. (2017). Elveda güzel vatanım: devletin derinlikleri, toprağın derinliklerinden daha karanlıktır. *Tarih Kritik*, C:3, S:1, s.:131-146.
 13. Karahan, Ö. (2015). Bu kitabı yazdığım için çok mutluyum. (01/06/2019 tarihinde <https://t24.com.tr/k24/yazi/ahmet-umit,493> adresinden ulaşılmıştır.)
 14. Kutay, C. (1977). *31 mart ihtilâlinde sultan hamit*, İstanbul: Kalem Yayınları.
 15. Küçük, C. (1988). Abdülhamid II. *İslâm Ansiklopedisi*, C:1, s.: 216-224. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
 16. Özcan, A. (2001). İttihâd-ı muhammedî cemiyeti. *İslâm Ansiklopedisi*, C:23, s.: 475-476. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
 17. Özcan, A. (2007). Otuzbir mart vak'ası. *İslâm Ansiklopedisi*, C:34, s.: 9-11. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
 18. Uçman, A. (2007). Prens sabahaddin. *İslâm Ansiklopedisi*, C:34, s.: 341-342. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
 19. Ümit, A. (2018), Elveda güzel vatanım. İstanbul: Everest Yayınları.
 20. Yılmazçelik, İ. (2012). Çöküş. Tufan Gündüz (Ed.). *Osmanlı Tarihi El Kitabı* içinde (s.: 531-620), Ankara: Grafiker Yayınları.
 21. Yüksel, O. (1986). 31 mart olayı ve hareket ordusunun mahiyeti. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü.